

RUDA - PESTA

27 Martiu st. v.
8 Aprile st. n.

Va esi duminec'a.

Redact.: strad'a Havasnr. 1.

Nr. 13.

**ANULU XIII.
1877.**

Pretiuulu pe unu anu 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de anu 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$ de
anu 2 fl. 70 cr.
Pentru Romani'a 2 galbeni.

EDUCATIUNEA SECSULUI FRUMOSU.

Intr'o séra me aflám in societate cu mai multe dómne romane. tóte mame de familia, unele mai tinere, altele mai betrane. Mai bine de dóue óre conversaramu despre lucruri de putina importantia, cum se intempla de multe ori in societáti.

Candu ne puseramu la cafea, conversatiunea incepù sè devina ceva mai seriósá si mai interesanta. Bunele dómne si-adusera aminte de ficele loru si se apucara a desbata a supra diferiteloru metode de crescere. Fia-care tragea jarulu la ól'a sa si pretindea, cà nime nu dà copileloru educatiune mai nimerita decâtu dins'a.

Eu fumám o tigareta si ascultám cu multu interesu cele ce se graiau in drépt'a si in stang'a mea. Erá sè me marginescu pe langa rolulu de-simplu ascultatoru; dar fara voi'a mea am trebuitu sè m'amestecu si eu in vorba; càci dómna Rucsandra, cea mai indresnétia si mai istétia dintre tóte celelalte, me provocà sè-mi dau si eu parerea.

— Bine! respunsei — bine; numai ve rogu, dómnele mele, cá sè aveti bunatate a-mi respunde la tóte întrebàrile ce ve voiú adresá si sè nu ve superati déca din candu in candu mi-voiú permite si câte o reflesiune. Primiti aceste conditiuni?

— Primumi!

— Va sè dica, s'au primitu cu unanimitate. Ei bine, se incepemu. Spune-mi mai antâiu Dta, dómna Rucsandro, ce faci cu Zamfiritia Dtale? Ea e deja de siepte ani; ai dat'o la scóla?

— Da!

— La ce scóla ambla Zamfiritia Dtale, acelu angerasiu cu ochii cá murele si cu perulu cá pén'a corbului?

Dómn'a Rucsandra surise si-mi dete urmatoriulu respunsu: La ce scóla vrei Dta sè-mi fiu datu eu copil'a? Am dat'o la scóla nemtiésca, cum facu toti parintii cei intielepti. Au nu scéi Dta, cà scólele nemtiesci sunt cele mai bune? Vreu, cá baiét'a mea sè invetie limb'a nemtiésca in modu perfectu, cá sè nu-mi fia rusine, candu voiú introduce pe Zamfiriti'a mea prin salóné. Ce féta mai póte pretinde astadi la educatiune, déca nu scéie vorbí nemtiesce? Credu, cà m'ai intielesu.

— Te-am intielesu; dar cu tóte astea asiú dorí sè me mai dumeresci in ceva. Nu aveti pe aici si scóle romanesci de fetitie? Óre...

Dómn'a Rucsandra me intrerupse astufelu: Cum? Nu cumva Dta ai fi poftitu, cá sè-mi dau copil'a la scól'a romanésca? Pré multu

afrontu! Sunt destule *mojice* din clasele de josu, care n'au alta tréba, decâtu sè totu casce gur'a la invetiatoriulu romanescu. Ce naiba putea sè invetie Zamfiritia mea la Romani? Gândesce, domnule, cà peste 4—5 ani am s'o ducu in *pension*; acolo trebue sè se presinte cu destule cunoscintie si in posesiunea limbii nemtiesci.

— Bine, dómna, de minune. Dar Zamfiriti'a Dtale invetiata si romanesece?

— Aferimu! reflectà Rucsandra rídiendu cu mare hazu: audi, sè invetie romanesece? D'apoi in casa romanesece o audiu vorbindu; servitórele inca vorbescu romanesece. Ce-ti mai trebue? Destulu cu atátu. In salónu scii Dta bine, cà nu e mod'a sè vorbesci romanesece. Hahaha, la naib'a cu romanésca Dtale; mai bine sè-mi fi vorbitu de frantiuzesce mai întielegeam. Dar limb'a francesa vine mai tardiu: loculu ei e in *pension*.

Cu dómna Rucsandra o gatasem. Pentru momentu m'am datu legatu si un'a nu cutezai sè mai suflu.

Dómna Despina mi se parú ceva mai blanda; deci me adresai si catra D-ei, firesce, cu mai multa sperantia de succesu. Éta întrebările si respunsurile, reproduse întocmai, fara nici o esagerare.

— Ilencuti'a Dtale?

— Pare-mi-se, cà o cunosci: are trei-spre-diece ani, e sanetósá si frumósá. Tocmai astavéra a terminatu scól'a *ungurésca*: mai de une dile am asediat'o in *pensionulu* Dómnei *Bachstelzenberger*, cà sè-si perfectionezeza crescerea cu limb'a germana, francesa si sè continue lectiunile de piano. Ah, candu gândesce la Ilencuti'a mea, sum nebuna de bucuría. N'o întrece sufletu de unguru pe fati'a pamentului; pe nemtiesce inca o dà cum se cade; ba si din frantiuzesce a invetiatu „bon jour, maman.“ Mai adauge acum si cei 3—4 ani din *pension*: apoi sè te miri de baiét'a mamitiei! . . .

— Ce invetiaturi a invetiatu fiic'a Dtale in scól'a *ungurésca*?

— Felu de felu: gramatica, socotéla, religiune, istoria, geografia si altele câte frundia si érba. S'o audi dragutia din istoria! Atila, Árpád, Stefanu-craiu sunt eroii de predilectiune ai Ilencutiei mele; potu dice, cà n'a remasu o singura pagina din istori'a Unguriloru, pe care sè n'o scie cá *tatalu-nostru*. Apoi inca religiunea! Ai jurá, cà e calvina deserversita.

— Intielegu, dómna; dar gramatica si istoria romana scie puisiorulu Dtale?

— In punctulu acesta, te rogu sè privesci respunsulu dómnei Rucsandei de alu meu. Pe de-a supra binevoiesce a mai întielege inca si acésta: nu pôte esiste sub sóre omu cu mintea la locu, care sè crédia, cà au mai avutu si romanii istoria. Mi-vine sè ridu de-o intemplare. Intr'o di barbatu-meu mi-a adusu nisce imagini si nisce tablouri, de care dicea, cà infatisiéza intemplari si personaje din istori'a romana; voiá sè le atérne de parete, dar ti le-am luatú indatu si am implutu foculu cu ele. Cum puteam eu sè suferu asemenea caricaturi intr'o casa cinstita ca a mea? . . .

Cum vedeti, me insielasem si in blandetiile dómnei Despina. In locu d'a esí invingetoru, am remasu si acum invinsu — adeca invinsu in imaginatiunea adversareloru mele. — Óre fi-va cu cale sè-mi mai cercu odata noroculu? cugetám in mine — ori sè me retragu si eu la més'a de jocu, unde petreceau aliatii osciriloru inimice? Unu amicu me batú pe umeru si me invitá la o parthiá de domino; erá sè me scolu, dar Dómna Zoitia de vis-à-vis me provocá sè mai stau.

— Asiu avé si eu o vorba cu Dta!

— Sunt la dispositiunea Dvóstre

— Am si eu o fêta —

— Sciu; a Dtale e de maritatu. Balasia mi se pare, cà a esítu din *pensionu*.

— Ce felu? Balasia? respunse dn'a Zoitia cam necajita: pe fiic'a mea o chiama *Hermina*, nu Balasia; madama din *pensionu* i-a schimbatu de multu numele si-mi pare reu, cà Dta n'o scii inca. Sè vedi capu de femeia, vream sè dicu, de directrice ca alu Dnei Gragoravieskowsky! Cum de bine a sciutu ca sè faca din Balasia *Hermina*, aprópe nici o litera n'a mai remasu la locu! . . .

— Dar sè lasamu numele, dómna, cá sè mai vedemu si de altele. Bal . . . pardonu! *Hermina* Dtale si-va fi perfectionatu dejá educatiunea in totu respectulu, nu e asiá? Dinsa va fi vorbindu si nemtiesce si frantiuzesce, va fi sciindu musica, dansu, inotu etc. etc.; in câtu pentru sciintiele mai inalte inca n'am nici unu motivu d'a me indoí, cà le posede in totu cuprinsulu loru. Cu unu cuventu, Bal . . . , ah pardonu, vream sè dicu *Hermina*, dtale trebue sè fia si o erudita mare si o mare artista, artista si erudita in tóta form'a.

— Me bucuru, domnule, respunse apoi dn'a Zoitia, cà ai auditu si dta ceva de meritele fiicei mele in sciintia si arte. Ci auditulu cá auditulu . . . de-ai vedé cu ochii câte audi cu urechile, dieu cà nu te-ai puté minuná de

ajunsu. Si cu ajutorulu lui Ddieu, Hermina mea si d'aici inainte va continuá a se mai perfectióná. Tata-seu i-a procuratu o biblioteca insemnata, de care se póte folosi dupa placu; asemenea sta lucrulu si cu music'a. Ce cugeti dle?

— Cugetu ce cugetu si déca-mi permiti sè-si spunu ce cugetu, éta am sè ti-o spunu fara nici o sfiéla. Vorbiai de-o biblioteca pe séma fiicei dtale; rogu-te, in acea biblioteca afla-se si vre-o carte romanésca? Apoi mai dici, cà unic'a dtale e artista in musica. Frumosu! admirabilu! Dar in acésta cualitate fire-ar dins'a in stare sè esecuteze si câte-o aria nationala? Ve rogu, sè nu-mi luati nimicu in nume de reu!

— Carti romanesci, musica nationala! . . . bine Domnule, nu cumva ti-ai esitu din fire? Cartile romanesci nu sunt pentru fiic'a mea; dins'a are alte pretensiuni in privinti'a literaturii si a gustului. Totu astu-felu si in musica, Hermina mea nu se ocupa decâtu cu ceea ce este clasicu. Hermina s'ar simti fórte ofensata, candu ar avé cine-va curagiulu sè-i vorbésca de carti romanesci si de musica nationala, càci dins'a atátu de departe a ajunsu, in câtu nu mai vede decâtu barbaria in giurulu ei.

Cu atátu aveam de ajunsu. Me luau sudori din crescetu pana in talpi si nu sciám cum sè-mi punu éراسi inim'a la locu. Cele trei dómne rideau cu hohotu de mine si-mi atribuiiau fara nici o reserva unu felu de fanaticismu nationalu, pe care eu inca nu-lu descoperisem pana atunci in cugetàrile si simtiemintele mele. Me gâdeliá poft'a de resbunare. Mai de multe ori sarisem oblu in susu de pe scaunu, cu firm'a resolutiune d'a legá din nou conversatiunea cu acele trei matrónne romane; mi-a succesu a observá tacerea pe câte-va momente! dar in fine totusi am trebuitu sè continuu.

Am continuatu astu-felu :

Dómna Rucsandro, si dómna Despino, si dómna Zoitio, am sè ve mai intrebú câte ceva; aveti bunatate si-mi respundeti!

— Aveti dvóstre de cugetu a instruí fetele dvóstre, adeca pe Zamfiriti'a, pe Ilencuti'a, pe Hermina si in economi'a casei? Pusu-le-ati vre-odata langa vétra, cà sè invetie a gatí bucate fíitoriloru soti?

Unu hohotu infernalu erupse la aceste cuvinte ale mele.

Cu tóte acestea eu mi-am luatu inim'a in

dinti si-am urmatu mai departe cu întrebàrile :

— Invetiá-voru fetele dvóstre la croitu si la cusutu, cà sè fia in stare a purtá vestminte esite din mânile loru?

Si acésta întrebare fu aplaudata ca cea de mai nainte.

— Apoi in piatia dus'ati vre-odata pe pui-siorii ce ve sunt atátu de dragi, cà sè se deprinda cu téguirea celoru necesare pentru casa?

Asiu fi mai avutu si alte întrebàri, dar bunele mele adversare nu me mai lasara sè vorbescu. Dinsele se simtiau vatemate si me faceau vinovatu de nepolitetia si de indiscretiune. Incepura a-mi spune, cà fetele loru n'au sè fia bucatarese, nici cusatorese, nici precupetie. Destulu e pentru o femeia, díceau dloru, sè aiba servitóre, care sè-i aduca tóte d'a gata, destulu sè tína câte-unu diariu de moda, din care sè-si aléga costumele cele mai de gustu. Cu de acestea me ametira vre-o câte-va patrare de óra, nelasandu-me nici macaru sè resuflu.

In fine am perdutu rabdarea si m'am grabitu a pune capetu discutiuniloru. Inainte d'ami lá sér'a buna de la frumósa societate, am socotitu, cà nu va fi de prisosu sè adresezu celoru trei mame urmatorulu *ultimatu* :

— Reu faceti cà nu dati feteloru Dvóstre educatiune nationala. Dvóstre sunteti romane si trebue sè sciti, cà sangele apa nu se face. Fiicele Dvóstre totu romane au sè remana si déca nu-si voru schimbá deprinderile, prin nimicu nu voru straluci in viétia. Sunteti gresite, candu preferiti scólele straine si defaimati pe cele romanesci. Sunteti in cea mai mare eróre, déca credeti, cà educatiunea numai in pensionate se póte perfectióná. A-si dá copíii cu totul pe mani straine e o grava abatere de la cele mai elementari obligaminte de mama. Si mai fara capu lucrati, candu in creşcerea ficeloru nu cautati decâtu stralucirea si vanitatea, lasandu la o parte utilulu si practicul. Gânditi-ve, cà lucrandu astu-felu, luati o mare responsabilitate a supra-ve: fiicele Dvóstre au sè ajunga sotie si mame; ei bine, ce se va alege de dinsele si de casele loru, déca nu voru fi inzestrate de cu timpu cu totu felulu de virtuti domestice? Aveti grija sè nu ve caiti, si ce e mai multu, sè nu ve caiti pré tardíu!!!

Nu terminasem bine aceste cuvinte, candu dn'a Zoitia, cea mai inaintata in etate, imbra-

candu-se de plecarea, mi-dise intr'unu tonu ce-va mai dulce:

— Sum curiósá sè te audiu facèndu o lec-tiune de crescere. Preste curendu vomu avé érași norocirea a fi la olalta, póte chiar in nu-meru mai mare decátu astadi, si atunci ai puté sè ne espuni si Dta, dupa ideile Dtale, unu metodu de crescere.

— Pré bine; dar ascultá-me-veti?

— Cu placere.

— Asiá sè fia. La revedere!

(Finea va urmá.)

I. Al. Lapedatu.

UNU POETU.

Erá frumosu si tineru poetulu cu dulci cânturi:
Podób'a fruntii sale erá unu peru buclatu,
Si 'n ochii sei cei negrii luciau divine-avénturi,
In câtu intr'insii, lumea, ghiciá unu inspiratu!

Avea simtiri inalte si inima-ardietóre:
In bine si 'n virtute fanatisatu credea!
La toti le dá iubire, fiantia iubitóre,
Candu toti prin calomniá si ura-i respunea!

Precum se scurge riulu cu siópte-armoniósé,
Din buzele-i de miere suavele cântári
Scapandu in dulci cascade sburau melodiósé
Si deceptau in inimi poetici incântári!

Elu nu sciá ce este amar'a suferintia!
Mai susu d'acést'a lume prin cugetári planá!
Intregu erá candóre, iubire si credintia:
Si-incepea carier'a, ér nu si-o terminá!

Dar ce s'a facutu óre poetulu cu dulci cânturi,
Cu fruntea sa cea vasta, cu perulu seu buclatu,
Cu ochii sei cei negrii inflacarati d'aventuri,
In carii, tóta lumea, ghiciá unu inspiratu!

Sè fia acelu june cu mórtea scrisa 'n fatia
Mai galbenu decátu crinulu de vènturi vesteditu,
Si cá o di de tómna ce e 'nvelita 'n cétia
In prima-vér'a vietii mai tristu si innegritu?

Din elu ce-ai facutu astadi, o! viétia ne'mblandíta?
Acest'a e poetulu de gratii coronatu? . . .
Séu e a sa fantóma p'aicea ratecita
Din vr'unu mormentu in care elu póte a intratu!

Respundeti, Muse sacre, lu-recunósceți óre?
Acest'a e amantulu ce-atát'a ati iubitú? . . .
Nu, nu e elu, ci numai, teréstr'a inchisóre
Pe care-a locuit'o si 'n care-a suferitu!

Erá frumosu si tineru poetulu cu dulci cânturi:
Podób'a fruntii sale erá unu peru buclatu
Si 'n ochii sei cei negrii luciau divine-aventuri
In câtu intr'insii, lumea, ghiciá unu inspiratu!

Bucuresci 7 dec. 1877.

Al. A. Macedonschi.

MIRÉSA PENTRU MIRÉSA.

— Comedia in trei acte. —

(Urmare)

Gafia : Dar e adeverata. N'ai observatu-o insa-ti, cà de atunce domnulu Aureliu te-a negligatu cu totulu?! . . . De n'asiu sci cà te iubesece, si de n'asiu fi convinsa cà dsa numai din eticheta face curte dame-loru straine : asiu fi silita sè desperu de portarea-i ciudata.

Veronica : (cu mania) Acuma du-te! Nu vreu sè te mai ascultu, càci incepti a fi pré indiscreta.

Gafia : Nu luá in nume de reu sinceritatea mea, domnisióra! (Ese.)

Scen'a II.

Veronica singura.

Éta, ceea ce am gânditu, cà numai eu am ob-servatu, — ceea ce am voitu sè ascundu de tóta lu-mea, — a situ la lumina! . . . Copil'a acésta, simpla ce este, a observatu si dins'a, cà Aureliu de trei dile incóce m'a negligatu de totu . . . Pentru ce? . . . Ga-fia a disu, cà numai din eticheta catra damele straine, cá sè le faca si loru petrecere . . . E bine, dar ast'a nu-lu impedeca de a-mi sacrificá si mie câte unu mo-mentu . . . Inse elu pare a me fi uitatu de totu, par cà nici nu mi-ar fi mire; par cà nu ne-amu fi vediutu de felu . . . Si déca totusi mi-dice câte o vorba, candu nu póte sè nu-si intrerumpa tacerea, apoi ceea ce mi-spune, este o frasa lata, fara simtiementu, fara caldu-ra . . . S'a schimbatu de totu . . . Ah! dar elu nu se apropia cu aceea-si recéla de celalalte dame . . . In giurulu loru e vialu, glumetiú si totu-de-una e abun-dantu in complimente . . . Deosebitu fatia de Virginia e fórte complesantu. Tóta atentiunea si-o dedica ei. I face curte, par cà . . . Ah! Dómne! Unde am ajunsu! . . . Sè me fi insielatu óre Aureliu? . . . Sè nu me mai iubésca? . . . Nu me 'nsielu óre? . . . In adeveru, Vir-ginia e unu spiritu mai vialu decátu mine, unu natu-relu mai corespundietoriú lui . . . Éta de ce m'am te-mutu, n'am scapatu!

Scen'a III.

Veronica si *Cleopatra*.

Cleopatra : Buna deminéti'a, scump'a mea! Dar cum te afii?

Veronica : Multiam, bine.

Cleopatra : Pare că n'ai dormitu bine. Esti cam palida.

Veronica : Am migraine.

Cleopatra : Neplacuta durere, dar va trece. Durerile noastre corporale nu sunt asiá de periculóse cá cele sufletesci. Aceste mai greu se vindeca.

Veronica : Da, da.

Cleopatra : Eu, draga, sum fórté necesita.

Veronica : Pentru Dumnedieu, ce ti-s'a intemplat?

Cleopatra : Nu-mi place sè vediu atâte secature. Mi-s'a facutu reu de ele.

Veronica : Dar ce-ai vediyutu si unde?

Cleopatra : Aice 'n cas'a acést'a. Dar nu te su-perá, càci nu tu esti de vina.

Veronica : Dar cine?

Cleopatra : Damele aceste! . . . Candu vediu pe Rucsanda, in toaletele sale bizare, cu purtarea-i pre-tentiósa : mi-vine sè fugu, sè nici n'o mai potu zarí.

Veronica : Eu n'o aflu asiá de risu. Din contra o vedu bine imbracata.

Cleopatra : Ah! draga, tu esti pré indulgenta. N'ai observatu si a séra, in ce rochia s'a infatisiatu intre noi. Par că ar fi luatu-o de pe spini. Erá de metasa, inse par că a mostenitu-o de la óre-care strabu-na a ei.

Veronica : Ast'a dovedesce, că dins'a e o buna economa.

Cleopatra : Cà nici nu se pricepe la altu ceva, decátu la economía. Candu vorbesce despre closce si pui, atunce e in elementulu ei. Dar apoi despre fertu! Par că simtiesci mirosulu de cuina. E nascuta de bucatarésa!

Veronica : Eu gândescu, că déca o femeia se pricepe asiá escelentu la bucataria, nu merita a fi batjocurita.

Cleopatra : E bine, eu n'o batjocurescu. Dicu numai atát'a, că déca cine-va s'a nascutu pentru bucataria, sè remana acolo si sè nu intre in salonu, unde i se siede asiá de reu.

Veronica : Judeci pré aspru!

Cleopatra : Nici decátu. Dar n'ai auditu-o cum vorbesce! Crescuta in class'a mai de josu a poporatiunii, ea n'a pututu sè invetie stilulu de salonu alu limbei romane. Si totusi vré sè vorbésca totu-de-una in acelu stilu. Dar apoi ti-si face niste cuvinte, le 'n-tórca, strica cele bune, séu le schimba cu altele, — in câtu tare trebue sè te stapanesci sè nu ridi, càci nimene n'o pricepe — afara de barbatulu ei . . . Dar cu ea totusi m'asiu impacá, de óra-ce nu me pré iritéza, celu multu ridu de ea, si risulu folosesce plamaniloru . . . Inse Virginia, ah! Virginia!

Veronica : Si cu dins'a ai vr'o neplacere?

Cleopatra : Cine sè n'aiba cu ea? De candu sum

n'am vediyutu o femeia mai picanta, aroganta si — co-cheta decátu acést'a. Ai pututu vedé ins'a-ti, cà câte ti-am vorbitu despre ea inainte de sosirea dinsei, tóte s'au adevéritu. Revóca-ti in memoria purtarea ei d'a séra! Pe tóte ne-a insultatu.

Veronica : Inse nu cu vointi'a.

Cleopatra : Nu crede! Dins'a e tocmai contras-tulu Rucsandei. Sireta si fatiarnica chiar cá unu diplomatu. Totu cuventulu ce-lu rostesce, e premeditatu. Fia-care vorba a ei impunge si inveninéza.

Veronica : Eu n'am observatu.

Cleopatra : Me miru, càci tocmai tu aveai sè le simtiesci mai tare. Cele mai multe din sagetile ei erau indreptate spre tine.

Veronica : Spre mine?

Cleopatra : Firesce! Abiá sosita in mijloculu nostru, spiritulu ei cochetu a si inceputu a-si cautá unu terenu de activitate. Si iute si-a gasitu. Ea nu se multiamesce, cà are mire, amorulu unui tineru distinsu; mai voiesce sè cucerésca si pe altulu, sè aiba pe toti barbatii téndu-se cá sclavi la piciórele ei. Deci luandu intru ajutoriu tóte armele sale de cochetaria, prinse a seduce pe mirele amicei sale, pe Aureliu . . .

Veronica : Ah!

Cleopatra : Si, durere, nu fara resultatu. Are unu ce demonicu in sine acésta femeia, care ametiesce pe barbati. Aureliu nu putú resiste. Amorulu lui pentru tine s'a clatinatu.

Veronica : Vai!

Cleopatra : Vei recunosce ins'a-ti, cà nu esage-rezu. Aureliu se afla in suit'a ei. Cu tine nici nu mai vorbesce.

Veronica : Da, da.

Cleopatra : Dar eu te voiu resbuná, càci te iubescu. Te voiu resbuná.

Veronica : Cum?

Cleopatra : Voiu frange ambitiunna Virginiei.

Veronica : Dar eu uu vreu sè-i faci nici o neplacere.

Cleopatra : Dà-mi tu buna pace, sè facu cum voiu socoti mai bine.

Veronica : Nu, nu!

Cleopatra : Dar trebue sè facu asiá. Eu voiescu. Nu-ti voiu causá nici o neplacere. Du-te, du-te si lasa-me sè lucru dupa mintea mea! (Conduce pe Veronica pana la usia.)

Veronica : Bine, bine, dar eu nu primescu nici o respundiabilitate de complice. (Ese.)

(Va urmá.)

Iosifu Vulcanu.

SECRETELE CASTELULUI.

— Romanu, de XAVIER de MONTÉPIN. —

(Urmas.e.)

Portarul cu mana tremuranda bagă chei'a in incuiatōrea massiva.

Grath'ia se deschise. Marquisulu si Lazaru trecura pragulu, si se aflau in curtea inviolabila a domniiloru contelui Rahon.

Acuma nu mai urmă decātu d'a lucră sê fia bine primiti, si deosebitu sê pōta remanē acolo; dar Saint-Maixent credea in stéu'a sa care l'a condusu la portu, prin niste furtuni numari, in cari altii s'aru fi prepaditu; elu nu se indoia nici decātu de sine si comptă talentulu seu seducatoru, sêu mai multu farmecatoru, cu care eră asiă bine inzestratu.

In restimpulu convorbirii sale cu portarulu se facū nōpte de totu.

Portarulu, lasandu in curtea de onōre pe marquisulu si pe Lazaru, începū sê fuga catra castelu.

Peste câte-va minute se zarira niste lumini ducandu-se de dupa ferestile din parteru. Mai multi servitori in livrē mare — (livreu'a de Rahon, rosii, negru si aurii) — aparura pe trēpt'a cea mai innalta a scării tinendu in mana luminari, si unu servitoru de odaia, imbracatu de totu in negru, vini sê intimpine pe Saint-Maixent, si salutandu-lu cu totu respectulu i dise:

— Voiu avē onōrea d'a conduce pe domnulu marquis la domnulu conte. Binevoi-va domnulu marquis a-mi permite sê-i aretu calea?

— Bine, — respunse Saint-Maixent; apoi aretandu pe Lazaru, adause: — Ti-recomandu pe servitorulu meu . . . Bietulu omu a scaptu dimpreuna cu mine din ghiarele unei trupe de banditi, cari voiau sê ne pretinda rescumperare. Noi baturamu bine pe amendo si trei dīle totu viniramu. Bietulu flacā are trebuintia mare de nutrementu si de repausu.

— Nu-i va lipsi nimica. Voiu avē grige de elu; domnulu marquis pōte sê fia liniscitu.

Saint-Maixent facū unu semnu lui Lazaru, spre a-i recomandā intieptiune in purtarea sa si in cuvintele sale, apoi plecā spre usi'a de onōre, incatrāu servitorulu de odaia alu contelui i aretā calea.

Precum dīseramu, susu in verfulu trepteloru, intr'unu coridoru mare si sonorū cā nai'a unei bisericici, servitorii steteau in sīru.

Candu marquisulu trecū langa ei, se inchinara, si fetiele loru nu esprimau decātu respectulu celu mai adancu.

Ōspele castelului eră gentilomu si ruda alu stapanului loru; atāt'a li ajungea. Ei nu parura a observā starea ticalōsa a imbracamentului acestuia.

Servitorulu de odaia conduse pe Saint-Maixent mai antāiu prin unu salonu, in care de siguru ar fi incaputu un'a din locuintiele nōstre moderne, dimpreuna cu curtea si gradin'a sa; elu deschise indata usi'a unui alu doile salonu mai micu. Contele Rahon, plinu de ingrigire, nemiscatu si radiematu de unu cuptoru, se aflā singuru intr'insulu.

Domnulu marquis de Saint-Maixent! — anuciā servitorulu de odaia, care retrase usi'a innapoia sa.

Nou venitul, ce e dreptu — (cu caracterulu pe care ne-amu incercatu a-lu descrie cetitoriloru nostri pan'acuma) — nu pré eră susceptibilu d'a resimti

vr'o emotiune viua, de ori ce natura sê fi fostu aceea.

Totusi simti anim'a-i batendu cu focu in momentul in care se aflā fatia 'n fatia cu acēsta ruda, pe a carui protectiune si-asediā cu totu dreptulu unic'a sa sperantia de scapare si de viitoru.

Primirea retrasa si preocupata a contelui Rahon, tacerea si chiar nemiscarea lui, nici decātu nu-i anuciā vr'o simpathia caldurōsa.

Saint-Maixent avū câte-va secunde de adeverata temere, si se intrebā, cā acēsta ospitalitate indispenabila, pe care pan'atunce o sperā atātu de siguru, nu cumva i se va refusā? Si lu-trecura fiori, cāci atunce ce avea sê patiesca!

Trebue inse se adaugemu, cā dīnsulu nu lasā sê se exprime pe fati'a sa nimicu din cele ce se petreceau in internulu lui, si cā elu si-fatiarū o espressionē a fetiei sale cu art'a sa obicinuita.

Surise cu usioretate, apoi intindiendu-si man'a se apropiā de conte.

Acestu din urma facū doi pasi inainte, intr'unu modu asiā dīcēdu serbatorescu.

Liniele fetiei sale pastrara o recēla neliniscitōre. Privirea sa eră hotarita si ghiaciōsa. Man'a lui nu se miscā de felu spre a stringe pe a marquisului.

— Ah! drace! — gândi Saint-Maixent, — éta cā se 'ncepe de totu reu . . .

— Vere, — începū Rahon cu voce grea, — Dumnedieu mi-este martorulu, cā eu asiū voi sê-ti dīcu, bine ai vīnitū in cas'a mea . . .

Elu se intrerupse.

— Domnule conte, — esclamā marquisulu, nu fara mandria, — recēl'a primirii dtale mi-pare a spune, cā sum de prisosu aice. Spune-mi, cā am intielesu bine, si peste unu momentu te vei usiorā de mine!

— Nu voiū dice acest'a, vere, — respunse contele Rahon fara a-si desbracā linisea sa ghiatiōsa, — ast'a ar fi o minciuna, si eu nu mintu nici odata. Pentru dta, ruda, mai alesu pentru dta intre toti, trebue sê fia deschisa totu-de-una si din tōta ānim'a ospitalitatea casei mele . . . acēsta trebue sê fia dōra inca si acuma . . . fara 'ndoiēla va si fi . . . speru . . . Dorescu fōrte sê me 'ndoiescu de asta . . . Inse, impregiurările curiōse si compromitietōre in cari te afli facu trebuintiōsa, neamanabila chiar, o explicatiune intre noi. Trebue sê aprindi in ochii mei lumina cā sê vedu in intuniculu ce te incungiura in momentul acesta; trebue sê me lasi a ceti lamuritu ānim'a si in viēti'a dtale, mai nainte de-a-mi fi cu putintia a-ti intinde man'a si a-ti dīce: „Bine ai vīnitū, vere! Esti ōspele pe care Dumnedieu mi-lu tramisel . . .“

Saint-Maixent resuffā.

Elu se temeā, cā contele lu-va departā indata, fara sê pērdā multe vorbe cu elu, si in casulu acest'a nimica in lume, nici o istetime, nici unu ajutoru alu spiritului seu bogatu in nascociri nu ar mai fi pututu stramutā, sēu celu putīnu a intardiā cu o ōra incheierea gelnica si nimicirea cu deseversire si vecinica a sperantieloru sale.

— Aceste explicatiuni, pe cari mi le ceri, domnule conte, — respunse elu, — ti-le dau cu tōta placerea, cāci ele privescu onōrea mea! . . . Dta esti rud'a mea, m'ai betranu decātu mine! Auim'a si inteliginti'a dtale sunt la innaltimea numelui mare alu dtale, a positiunii innalte a dtale. Te primescu si te rogu sē-mi fii judecatoru . . . Intrēba-me, si eu voiū respunde,

cum asiu respunde lui Dumnedieu, de cumva dinsulu m'ar intrebá.

XVI.

Povestirea lui Saint-Maixent.

Contele Annibalu-Armandu de Rahon, locutiitoru generalu alu armatelorú regelui, erá unu omu cam de patru-dieci de ani, de talia mijlocia, figura placuta si nobila, cu o privire deschisa si limpede, unu deplinu domnu mare in intielesulu celu mai strimtu alu cuventului, dar de o infatisiare cam gingasia.

In momentulu in care lu-vedemu fatia de Saint-Maixent, elu putea trece inea de unu cavaleru frumosu, pré in stare de a placé damelorú, de cumva amorulu esclusivu pastratu pentru contess'a, soc'ia sa, l'ar fi iertatu a-si cautá successe de galanteria; inse palórea cam bolnaviciósa a obradiloru, cerculu venetiú trasu sub ochii sei, slabitiunea maniloru sale aristocratice albe ca osulu de elefantu, puteau face a presupune o betrenétia pré timpuria.

Indatinatu a traí mai fara 'ncetare la curte, elu aduse de acolo datinele, impartirile si mai tóta etichet'a in castelulu seu, in mijloculu provinciei Auvergne.

Cas'a lui erá prevediuta cu tóte de prisosu; lúxulu livrecloru si trasureloru sale erau cá ale principiloru. Afara de aceste fórté darnicu, in proportiune cu viniturile sale de totu mari, elu erá adoratu de servitorii si plugarii sei, cari siedeau prin mosiile sale mari.

Auvergne intregu lu-cunoscea si lu-stimá reputatiunea sa legitima de omu bunu intre cei mai buni si generosu pana la risipa.

Contele de Rahon, in sér'a acést'a purtá unu costumu care ar fi fostu vrednicu si de unu rege. Pe acestu costumu, stralucindu de brodaríi de aur erá acatiatu marele cordonu alu ordinului Stlui Spiritu, unu ordinu cá si regalú.

— Intréba-me, domnule conte, — a dísu Saint-Maixent, — ti-voiu respunde, cum asiu respunde lui Dumnedieu, de cumva dinsulu m'ar intrebá.

Annibalu de Rahon, indestulitu cu acésta exclamatiune, care i pareá a vini din adanculu ánimei, facú unu semn aprobatoru.

De câte-va secunde elu scrutá pe marquisulu cu atentiune, si elu observá pe trasurile trase ale fetiei sale si in purtarea sa franta, simptómele cele mai evidente ale unei slabiri mari.

Lu-cuprinse mil'a de elu.

-- Vere, — díse elu indata, — Dumnedieu sè nu deie, cá niste neindestuliri, din partea dtale cá si din a mea, sè me aluneca a te tratá — macaru si pentru unu momentu — cá pe unu inimicu! Déca vrei, putemu sè amanámu cu câte-va óre acésta coconvorbire, care póte sè se lungésca . . . Póte cá esti obositu? . . . Dóra ti-i fóme? . . .

Saint-Maixent si-aduná tóta demnitatea sa naturale, si astfelu intaritu respunse apoi:

— Nu te insieli, domnule conte, sum obositu si mi-i fóme, cáci éta acusi voru fi trei díle si trei nopti decandu totu vinu fara se fíu dormitu séu mancatu; dar ce-mi pasa de ast'a? Mai potú sè asteptu, spre a me 'ngrií de trebuintele corpului meu; inse nu admítu nici o intardiare, candu este vorb'a de a legá ran'a

facuta in onórea mea. Nu voiu primí nici unu stropu de apa in cas'a dtale, inainte de a me justificá in ochii dtale, inainte de a vedé man'a-ti de omenia d'a se intinde, cá sè stringa pe a mea.

— Fía! Dar celu putinu siedi!

Marquisulu se lasá a cadé in scaunulu, pe care i-lu aretá contele Rahon.

Paliditatea lui erá atátu de mare, obradii sei reversau niste trasuri atátu de vênete, in câtu se putea crede o slabire grabnica a lui.

— Lasa-me sè facu sè ti-se servésca ceva de mancatu . . . — díse incetu contele cu o emotiune pe care nici decátu nu se 'ncercá a o ascunde.

— Nu voiu primí nimica! — repeti Saint-Maixent cu o voce hotarita. Pana candu vei puté vedé in mine pe omulu care e acusatú si urmaritu cu dreptulu, pe ticalosulu nevrednicu a se tiné de dta: eu voiu refúsá sè fíu óspele dtale! Asiá dara intréba-me, domnule conte, si — déca ai mila de unu nenorocitu gentilomu — intréba-me iute!

— Cá sè-ti facu pe voia, vere, — díse Annibal, — nu voiu mai intardiá, cáci te intielegu, si eu insumi voiescu sè te vedu câtu mai eurendu desvinovatitu.

Apoi, dupa o tacere scurta, continuá:

— Me cunosci din copilar'ia dtale. Scíi cá ti-am aretatu totu-de-una cea mai víua alipire, si scíi totu-odata si aceea, cá pana la ce punctu simtiementulu de familia este desvoltatu in ánim'a mea. Eu credu in solidaritatea ramuriloru aceleia-si rasse, si sum gelosu de onórea rudelorú mele, de aprópe séu de departe, cum sum gelosu de a mea.

„Judeca din acést'a câtu a trebuitu sè suferu, candu mai antáiu unu sgomotu ne'ntemeiatu, pe care n'am voitu sè-lu credú, care inse a devenitu totu mai mare, mi-a vestitu, cá unulu din ai mei, celu din urma represintantu alu casei mare de Saint-Maixent, se afla sub lovitur'a unei urmariri infamátore, si cá libertatea si víeti'a lui erau amenintate . . .

„Voiám sè me indoiescu inea; am decisu sè aflu isvorulu acelorú sgomote intunecóse. Atunce tocmai eram la Paris; me dusei la locu-tiitorulu de politia si lu-rugai se-mi descoperé adevéru. Elu mi-respunse, cá acele sciri gelnice, durere! nulsunt minciuni! Elu adause, cá marquisulu de Saint-Maixent a disparutu, si din consideratiune pentru mine, pentru cá gentilomulu acel'a se tine de famil'ia mea; elu va dá ómeniloru ordinulu d'a-lu cautá reu.

„— Lu-vomu uitá, de cumva elu se va lasá uitatu, — aceste fure cuvintele lui cele din urma.

„Trecura câte-va septemani. Parasíi Parisulu si me mutai aice. De odata numele dtale, rostitu de nou, vini sè destépte durerile mele amortite.

„Gefuiri, omoruri, falsificare de bani, sacrilegiu, éta cu ce acúsári inspaimantátore te ingreunau toti. Glasulu poporului, câte-odata e glasulu lui Dumnedieu, te descriá cá pe inimiculu comunu, pe care trebuie gonitu fara 'ncetare, intocmai cum se gonesce o fiera selbateca; pentru capulu dtale s'a vestitu premiu; man'a justitiei lipiá descrierea persónei dtale pe pórt'a fia-carei biserici, unde me duceam sè me rogu lui Dumnedieu sè te mantuiésca pe dta insu-ti si sè te scóta din ghiarele demonului!

„Cu mare truda am reesitu sè impededu, cá acea descriere afurisita sè se lipésca si prin satele mele, sub ochii infricati ai supusiloru si arendasilorú mei.

„In fîa-care dî m'asteptám s'audu, cà ai ajunsu in manile gendarmeriei, cà ti-se instrúeza processulu, si cà sangele dtale — care e alu meu — va curge sub palosiulu caleului, pe piati'a mare din Clermont, stropindu o péta nestergibila pe insemnele dtale, cari sunt si ale mele.

„Éta starea spiritului meu, pana candu in mintele trecute unulu din servitorii mei vini sè-mi spuna, cà esti aice, cà ceri sè me vedi, si dupa numele dtale — rostitu asiá pe neasteptate — mi-para, cà audu clopotele trase intr'o dunga.

„Ti-am spusu, vere, totu, sinceru si lamuritu; am lasatu sè sangereze ânim'a mea inaintea dtale.

„Acuma e rîndulu dtale de a vorbí. Cunosci acusatãrile. Te ascultu. Desvinovatiesce-te!

Contele Rahon tacu si si-luá o positiune atenta.

Saint-Maixent lu-ascultá cu o espressiune trista, dar nu desperata, si din candu in candu câte o lacrima mincinosá curse din ochii lui pe fatia.

Acestu omu avea darulu lacrimeloru. Tóte istetimile, tóte indresnelile cari facu dintr'unu hipocritu unu monsturu completu, intr'insulu se aflau concentrate cá in nimene inaintea lui, si precum nimene nu le va avé nici odata.

— Ia-ti curagiú, domnule conte, — incepú elu, dupa ce se pregati câte-va secunde, — càci trebue sè vorbescu multu timpu, cà desvinovatirea mea se póta fi completa; avé vei rabdarea sè me asculti pana 'n capetu?

— De-ai vorbí tóta nóptea, atentiunea mea n'ar lancedi de felu. Numai o singura temere am . . .

— Ce?

— Sè nu ti perdi puterile.

— Oh! ffi siguru, voiú finí cum se cade. De cumva asiu muri, cadavrulu meu ar renviá spre a-ti vorbí de nevinovati'a mea si spre a-ti dovedi ast'a.

Dupa tacere de o secunda, Saint-Maixent continuá:

— Trebue sè me rentoreu cam departe in vietí'a mea, cà tóte stau in legatura in lumea acést'a aice josu, si de la prim'a acusatãiune datéza prin nenorocire tóte cealalte.

„Eram tineru, infocatu, si mostenirea mea parintiésca mi-para nesecabila. Iubitoru de placeri, eu risipiám banii; acestia se stracorara din manile mele pe mesele verdi, intocmai cá 'n budoare. Arare ori câstigám, si Danaele usióre din Paris me proclamara celu mai liberalu intre Jooi coboriti din Olimpu sub forma de plóia metalica.

„Afara de aceste gatelile pompóse, trasurele stralucinde, in fine tóte spesele unui gentilomu din casa mare, care vré sè-si sustina rangulu intre semenii sei, si vei întielege, cà viniturile mele neputendu sè ajunga pentru unu astu-felu de traiu, fui silitu a me servi de capitalu.

„Doi séu trei ani trecura, si mosiile considerabile ce le aveam, incetulu cu incetulu, se dusera 'n ventu.

„Ti-spunu cu sinceritate, cà acést'a nici decátu nu me nelinisciá. Candu mi se intemplá — (arare ori) — sè cugetu vr'odata la diu'a de mane, mi-diceam, cà numele meu valoréza o avere, si cà déca voiú fi ruinatu, ti-va fi usioru dtale, rud'a mea, a obtiné pentru mine de la bunetatea regelui care te iubese, unu regimentu

séu ori ce altu oficiu la curte, si cà o casatoria bogata va puté usioru sè umple sparturile si sè-mi aurésca de nou insemnulu.

„In mijloculu desordiniloru acestei vietine bune, aveam multi amici, si nu cunosceam decátu numai unu inimicu.

„Acestu inimicu — (nepotulu lui Davidu Hérard, renumitulu jidovu imbogatitu) — erá unu omu tineru de familia burgesa, dar averea sa personala, si mai alesu ceea a unchiului seu, care neavendu copii de felu, lu-tratá cá pe mostenitorulu seu, — i facura cu putintia d'a se infatísiá dimpreuna cu tinerii nobili in locurile, unde ne intelnimu fara sè ni aretámu titlurile de nobletia; întielegu casele de jocu si locutiile femeiloru galante.

„Samuilu — (elu se numia Samuilu, càci a renunsiatu la religiunea sa judaica) — mi-erá rivalu in tóte, dar eu totu-de-una lu-invingeam.

„Déca erá privilegiu sè se tina in contra mea in jocu vr'o parthia mai mare, noroculu — de regula dusmanosu — mi-suridea totu-de-una. In locu de a perde cá de comunu, eu câstigám, numai pentru cà Samuilu Hérard erá contrarulu meu.

„In amoru, si mai alesu in galanteria, càci in aceste cuvinte aventure usióre anim'a nu se risipesce, elu o patia totu asiá.

„Déca Samuilu Hérard curteniá cu focu la vr'o frumsetie cam neesperata, n'aveam decátu sè me presintezu, cà dinsulu sè fia indata uitatu.

„De cumva dinsulu erá deja norocosu, lu-nimiciám in primulú momentu.

„Dar acestu Samuilu avea unu sufletu dejositu si resbunatoru, o fala iritabila. Aceste mici impunse-turi de acu i pareau niste lovituri de pumnalu. Elu nu mi le iertá si muriá de dorulu d'a se puté certá cu mine; dar fiindu cá politeti'a mea batjocoritóre nu-i ofería nici unu pretecostu, temendu-se mai pe susu de tóte de ridiculu, si nesciindu déca marquisulu de Saint-Maixent va primí indoiós'a onóre d'a se bate in duelu cu unu micu burgesu milionaru, nepotulu unui jafuitoru inavutitu prin fara-de-legi: se tinea departe cu discretiune si si-clocia ur'a si maní'a sa cá viperele pline de veninu.

„Ocasionea nu intardiá d'a se infatísiá, ocazione fatala pentru Samuilu si pentru mine! candu acést'a ura asiá multu timpu tinuta in ascunsu in fine se are-tá in deplin'a sa libertate . . .“

XVII.

Continuarea povestirii.

Saint-Maixent continuá:

— Intr'o nópte, cam la trei óre deminéti'a, acuma-su patru luni, parasii cas'a de jocu din strad'a Saint-Honoré, unde mergeam mai in tóte serile.

„Incepui a perde multu, dar, in momentulu in care eu parasii parthia, Samuilu Hérard vini cá de regula sè-mi schimbe noroculu; gracia lui, care — precum am spusu — nu intreласá nici o ocazione de a me alege de contraru, mi-am redobanditu nici odata perderile, si pusunarele mele se umplura de nou cu banii esiti din ele. Pe scurtu, eu câstigai o suma rotunda cam de doue-dieci si cinci de mii de livre.

„Calcandu cu piciorulu pe pardosél'a stradei, insotitu numai de servitorulu meu, zarí pe Samuilu

Hérard că m'a urmatu si că elu se afla pré aprópe de mine.

„— Scumpe domuule, — i disei cu politetie, — crede-me, că-mi pare fôrte reu, că te câstigu asiá! Pe onórea cea de gentilomu, nici decátu nu-mi convine acést'a; dar, ce dracu! ast'a nu e vin'a mea. Pentru ce ai acésta curiósá datina d'a fi totu in contr'a-mi? Dta ar trebui sè scii, că déca prospectele nóstre se combatu, a mele totu-de-una sunt invingátore.

„— Prospectele séu istetimea dtale me invingu, domnule marquis? — respunse Samuilu intr'unu tonu atátu de secu si atátu de muscatoru, încátu acel'a mi-parú a ascunde vr'o tentativa de nerusinare.

„Totusi nu-mi plesni numai decátu prin minte, că acésta nerusinare s'a innaltiatu pana la insulta. Sunt unele acusatuni asiá de cutediátore, asiá de absurde, asiá de neasteptate, încátu trebuie sè le audi repetindu-se de dóue ori, cá sè le poti intielege.

„Eu dara mi-pastrai liniscea si rugai pe contrarulu meu sè-mi esplice fara intardiare intielesulu vorbeloru sale.

„— La ce? — mi-responduse elu, — cu nerusinare indoita, — dta m'ai intielesu fôrte bine; dar totusi, déca vrei, me voi esplicá mai bine. Noroculu, care se dice că e orbu, pentru dta a incetatu d'a fi orbu, căci ai avutu istetimea rara d'a-i deslegá legatur'a de pe ochi. Degetele dtale iuti comanda intemplantu cu carti insemnate! Intr'unu cuventu, dta nu mi-ai câstigatu banii, ci i-ai furatu. Esti destulu de lamuritu, domnule marquis, si intielegi-me acuma?

„Samuilu abia incheia, candu — cuprinsu de o mania careia nu se póte porunci — sarii spre elu, i dadui câte o palma pe ambii sei obradi.

„Elu se ratrase scotiendu-si sabi'a, si cu o voce tremuranda gângavi aceste cuvinte, cari mi-descoperira tóta mania si ur'a sa in contra mea:

„— Ah! in sfiřitu te voi omori!

„Apoi, fara a-mi lasá timpú sè me punu in positiune de aperature, acestu inimicu ticalosu si nimernicu me atacá furiosu.

„Erá p'aci sè ffu strapunsu, de cumva sabi'a lui — care cautá anim'a mea — n'ar fi datu pe peptulu meu de punga plina de auru, care mi-servi de scutu. Mi-scosei sabi'a iute; me aperai si disei lui Samuilu, tinendu in mana ferulu:

„— Esti unu prepaditu, vrednicu de totu despretiulu, ai doveditu acést'a de dóue ori, insultandu-me antáiu cu lasitate, apoi voindu a me omori pe neasteptate. Cu tóte aceste te primescu de contraru, de si n'ai meritá acésta onóre, si ti-propunu sè amanámu pe mane intelnirea nóstra, căci in acésta nópte n'avemu martori, si déca unulu din noi ar cadé, ceea ce e siguru, invingatorulu ar fi petatu dreptu ucigasiu . . .

„— Vedu, că domuulu marquis se teme, — respunse Samuilu in tonu batjocoritoru.

„— Ah! vrei indata! — strigai eu aredicandu din umeri, — e bine, fia pe voi'a dtale, si baga de séma bine, căci nu te voi crutiá!

„Aveam de-a face o parthia grea, dar dta scii, domnule conte, ca eu sum unu luptatoru bunu; afara de aceste o indignatiune indreptatita si simtiementulu bunului meu dreptu mi-indoiau energi'a.

„Dupa câte-va incercari, sabi'a mea se infipse in

peptulu contrarului meu, carele cadii, scotiendu unu strigatu surdu.

„Me aplecai spre elu, gata sè-i dau tóte ingrigrile, de cumva mi-s'ar fi parutu a-lu puté inca rechiamá la vietia, dar sangele i curgea periu din ran'a sa adanca, ochii sei nu mai aveau cautare, o spuma rosietica i vini pe budie cu unu felu de hârcaitu nedistinsu; lu-credeam mortu, si, fiindu că audieam din departare o trupa a politiei, me departai iute, urmatu de servitorulu meu, si me dusei a casa, cu consciinti'a liniscea, căci mi-am facutu dator'a de gentilomu, dar cu anim'a durerosu apesata, căci am omoritu unu omu.

„Judeca fric'a, mania si desperatiunea mea, candu audii in diu'a urmatóre, că Samuilu Hérard, renviatu pentru o óra si conservandu pana la agonia inversiunarea carei sale cumplite, usá de resuflarea sa cea de pe urma spre a face o calumnia suprema.

„Elu muri acusandu-me, că l'am omoritu prin tradare spre a-i furá pung'a! In momentul de-a se infatisia inaintea lui Dumnedieu, acelu jude pe care nu-lu putemu insielá, elu s'a datu iadului prin o minciuna infama, spre a avé bucuria infricosiata de a me perde putinu dupa elu!

„Unchiulu seu, jefuitorulu Davidu Hérard, facându-se complicele acestei denunciatiuni misteriose, s'aruncá la piciórele dlui de la Reynie cerendu dreptate in contra mea, si dlu de la Reynie, convinsu, a decretatu arestarea mea.

„In urmarea acesteia, persecutatu cá unu facatoru de rele prin agentii locu-tiitorului de politia, parasii Parisulu si vini sè me ascundu in muntii dvóstre.

„Cunosci acuma impregiurările fatale, cari pentru prim'a-óra au adusu la numele marquisului de Saint-Maixent epitetele de talharu si ucigatoru. Ti-am spusu adevverulu in tóta goletatea sa, nimica decátu adevverulu. Iau de martoru pe Dumnedieu, care me asculta, Dumnedieu care me aude si care me póte tresni de cumva am mintitu!

„Si acuma, domnule conte, judeca dupa consciinti'a dtale, care e tóta dreptate si loialitate! Sum eu capabilu de aceste prime crime?“

— Te rogu, vere, continua, — dise a dóu'a óra contele Rahon.

Acest'a nici decátu nu erá unu respunsu, inse aceste cuvinte, rostite intr'unu tonu binevoitoru si mai afectuosu, dovedira pana la evidentia lui Saint-Maixent, că incercarea sa de rehabilitare facu unu progresu fôrte mare in spiritulu rudei sale puternice si bogate.

Dupa tacere de câte-va secunde elu continuá intentiunea sa grea, aceea de a se spelá completu de tóte acusatuniile aredicate in contra lui, de candu a sositu in provinci'a de Auvergne.

Noi nu-lu vomu urmá in sirulu desvoltáriloru trebuinciose in caus'a sa, dar de prisosu si fara interresu pentru cetarii nostri, cari sciu pré bine, că desvinovatirile marquisului nu se puteau intemeia decátu pe o multime de minciuni sirete.

(Va urmá.)

S A R O N U ?

Calindarul septemanei.

Dumin.	27	8	E. Sfintele pasci. s. m. Matrona.
Luni	28	9	Lunia pasciloru. c. p. Ilarion N.
Marti	29	10	Martia pasciloru. s. m. Marcu.
Mercuri	30	11	c. p. Ioan. pr. Ioad. s. ma Euvulia.
Joi	31	12	s. st. m. Ipatiu. c. p. Acaciu.
Vineri	1	13	c. ma Maria Egipt. c. p. Macariu.
Samb.	2	14	c. p. Tit. ss. mm. Amfian, Edesiu.

P a s c i l e.

Dintre tóte serbatorile religiunii crestine Pascile sunt cele mai insemnate. Acést'a insemnate e probata din trei cauze. Antâiu, pentru evenimentulu istoricu, care servece de bas'a acestoru serbatori imbucurátore; a dóu'a, pentru disputele escate in privint'a timpului serbării Pasciloru, si in fine in acea impregiurare, cá de la serbatorile Pasciloru depinde impartirea inregului anu.

In cele urmatóre mi-voiu permite a me ocupá pe scurtu cu insemnatatea intreita a Pasciloru.

Istori'a originiei Pasciloru este indestulu de cunoscuta stimatiloru cetitori si frumóselor cetitóre, dar totusi nu va stricá déca voiu face inca o amintire scurta intru improspetarea ei.

Pascile se serbéza si de evrei, cu tóte cá la ei au alt'a insemnate si nu ceea de la crestini. La Pasci si-revóca evreii in memoria acelu timpu, candu angelulu ucigatoriulu alu Domnului trecea pe dinaíntea caseloru locuite de evrei, a caroru porti erau stropite cu sange de miel, fara inse d'a face locuitoriloru vr' unu reu, — para candu pe cei d'antâi nascuti ai Egiptului i sugruná de a rëndulu fara mila, fara cruciare. De aceea se si numescu Pascile serbatorile trecerii. (Passa.) Totu in acést'a di si-aducu a minte fiii lui Israilu de eliberarea loru din robia Egiptului.

Si crestinismulu serbéza Pascile, dar cu unu sgomotu mai mare si cu o bucuria nespusa, cáci adi se 'nauguréza prin unu actu gloriosu eliberarea némului omenescu din letargia spirituala, adi triumféza virtutea si simtiulu religiosu a supra peccatului si a supra patimiloru stricatióse, cari tóte se topescu: „precum se topesce cér'a de fati'a focului.“ Invierea fiului lui Ddiu este garanti'a cea mai secura pentru eliberarea nóstra din sclavagiulu peccatului si a nepri-ceperii, in animile crestiniloru invia credint'a, se intaresce iubirea si armonia fratiésca, ér in natura invia plantele, paserile se veselescu si ne incanta cu versulu loru veselu, pe scurtu totalitatea simtiesce o noua viétia.

Si chiar acést'a mare insemnate a Pasciloru a datu indemnu la unele certe cari au duratu seclii intregi, cáci nu se putea stabili timpulu serbării in unanimitate.

Certele aceste se curmara inse prin sinodulu din Nicea, tinutu la anulu 325, unde se decise cá intregu crestinismulu se serbeze Pascile intr'o di de dumineca; si a nume in dumineca ce urméza primei lune pline dupa aequinoptiu; in casulu déca s'ar intemplá,

cá Pascile crestiniloru se convina cu ale evreiloru, atunci acele se se amane cu o septemana. De la Pasci depinde serbarea celorlalte serbatori schimbatórie, cari nu-sunt legate de cutare di a lunei. Cu cátu mai tardiu sunt Pascile, cu atátu mai multu duréza carnevalulu, spre bucuria secului frumosu, apoi si Inal-tiarea Dlui, cátu si Rosaliile cadu mai tardiu, si vice-versa.

Se vede dara, de ce insemnate erau Pascile pentru impartirea anului. In timpii mai vechi, acést'a insemnate era cu multu mai mare, cáci crestinii numerau anii de la Pasci.

Dar mai insemnate erau datinile de la Pasci: *óuele rosii* si *sarutarea*.

Ros'rea óueloru nu lipsesce la Pasci nici dintr'o casa bogata séu coliba seraca.

Originea acestei datine e fórté grea de gasitu.

Unii o reducu la posturi, ér altii afirma, cá s'ar trage érași de la evrei, si a nume, acestia aveau datin'a d'a mancé óue rescópte in diu'a premergátore a Pasciloru, intre multe ceremonii si rogatiuni.

Altii ér su-de parerea, cá acést'a datina si-trage originea de la vechii románi, cari — intru serbarea d'lei nascerii dioscuriloru Castor si Pollux — jertfiáu óue, si arangiau in Cireulu ovalu dantiuri pe 'ntrecute intre óuele de lemn. Traditiunea vorbesce despre Castor si Pollux, cá s'ar fi nascutu din unu ou pe care a clociu L da cá lebeda. Diu'a acést'a se serbá cu mare petrecere, intre glume si desmerdári; apoi se punea unu premiu de unu ou de auru ori de argintu, care se ascundea prin gradina, chilia, ori campuri, si acela care lu-gasiá, nu-lu mai dá de la sine. Si crestinismulu adoptá datina cantării oului, si aceea chiar si in timpurile de adi domnesce cu deosebire la Germani; ba chiar nici acea datina n'a peritu cu totu, cumca fét'a mare, care a gasitu mai antâiu oulu rosii ascunsu prin gradina, de siguru va se se marite inca in decursulu acelu anu, séu celu putinu se va incredintiá cu vr'unu feciorasiu.

Oulu rosiiu inse are si alt'a insemnate mai simbolica, si a nume, este imaginea unei vieti nascénde, nu naltcum si a triumfulu nemuririi, care ne asigura o viétia mai fericita.

O alta datina e la Pasci, a se sarutá cu membrii familiei si cu cunoscutii intimi, cá astfelu se se sigileze de nou iubirea si asigurarea bune armonii, si se se pregátésca cu anima curata, lipsita de pasiuni, la nemurire. Ce datina frumósa!

Sé ne imbratisiámu cu alipire, cu iubire fratiésca la acést'a di, „care a ficu'to Domnulu se ne bucurámu si se ne veselimu intr'ins'a“; se conlucrámu din resputeri, cá se renvia intre noi bun'a armonia, se renvia sementi'a ce odinióra in stramosii nostri gloriosi producea virtuti mari si gloria fara asemenare, se nu crutiámu ostenél'a, ci toti din tóte partile, cu zelu si energia se lucrámu ne'ncetatu, pentru de a deschide poporului calea conduceria la manuire.

Atunci ne vomu simfi pe deplini fericiti, atunci vomu puté cantá cu veselie cantulu poetului Sionu, carele ni-a cantatu incantandu-ne:

Te opresce, sante sóre!
 Fa mai lunga ast'a di;
 Fa-o mai stralucitoare,
 Fa-o a ne veselí!
 Fa cá sè se tie munte,
 Cà Romanulu a 'nviatu,
 Cà de asta-di inainte
 Viéti'a lui s'a 'ntemeiatu!

Lazaru P. Petrinu.

CHE F NOU

Serbatori fericite! Cu aceste cuvinte sincere intimpinâmu in diu'a de adi pe onorab. nostru publicu cetitoru. Dorimu sè petréca toti si tóte in deplina bucuria si fericire frumós'a serbatóre a inviárii Domnului nostru Isusu Christosu! Angerulu desceptárii sè planeze a supra scumpei nóstre natiuni!

Societatea de binefacere Elisabeta Dóm'n'a din Bucuresci a datu la 12,24 martiu in sal'a teatrului celu mare, sub patronagiulu Mariei Sale Dóm'nei, unu balu cu tombola in folosulu saraciloru.

„**Fratii serbi.**“ Inregistraramu in anulu trecut, cum vitejii serbi candu au mancatu o bataia din partea turciloru, au pusu tóta vina pe soldatii romani, bucinandu in tóta lumea, cà Romanii sunt lasi. Atunce s'a reflectatu, cà acuzarea acésta nu s'a facutu din partea serbiloru, ci numai aceia au nascocit'o, cari nu voiescu, cà intre Romani si Sèrbi sè esiste armonia. Dar éta ce se 'ntemplà! Esi la Belgradu unu calindaru sèrbescu, in care se dice, cà Lesjanin numai din acea cauza a fostu batutu, càci armat'a lui a fostu compusa mai alesu din Romani, cari n'au curagiu, sunt slabi si fricosi. Éta dara negru pe albu iubirea „fratiloru“ serbi! Nu scimu, ce voru puté respunde la acést'a aceia, cari in fantasmagoríile loru de simpathii panslavice si atunce lauda pe serbi, candu sefu pré bine, cà acestia nu numai sunt cei mai netoleranti fatia de cele 300 de mii de Romani din Serbi'a, dar inca i si insulta, pentru cà dinsii nu vreu sè lupte pentru tiranii loru!

Galantaria Muscalésca. In urma turburariloru de la decemvre, cari au avutu locu in biserica St. Petersburg, s'au facutu numeróse arrestari. Printre femeile arestate au fostu mai multe studente, cari tóte au fostu condamnate a li se dá câte 25 de nuele la spete. Procedarea ni se pare cà este in destulu de muscalésca. (Press'a.)

Flamur'a lui Hymen.

Dlu Constantin Lazaru, jude administrativu in Birschisiu, comitatulu Carasiu, si-a incredintiatu de socia pe domnisióra Iulia Pesteanu, fie'a parintelui protopopu Pesteanu din Lugosiu, cu placere cunoscuta publicului si din represintatiunile teatrale ale diletantiloru nostri de acolo, in cari a escelatu prin vocea-i melodiósa si prin joculu seu simpatiecu. Cununa se va serbá la 12 aprile.

Biserica si scóla.

Universitatea de la Cernauti. In alu treilea semestru, la universitatea din Cernauti au fostu in-scrisi 226 studenti, adeca cu cinci-dieci mai multi de cátu in semestrulu trecut. Intre studenti 100 sunt

nenti, 57 romani, 37 ruteni, 30 poloni, 1 cehu si 1 armeanu. (Timpulu.)

Societati si institute.

„**Albina**“, institutul de creditu si economii in Sibíiu, a tinutu a patr'a adunarea generala a sa, joi si vineri in 29 si 30 martiu n. findu cercetata de 37 de actionari, cari reprezentau peste 150 de voturi cu 500 de actiuni. S'au fostu respanditu din óre-care parte faim'a, cà afacerile acestui institutu nationalu nu s'ar affá in ordine; din acésta cauza s'a ivitu o controla puterica cu veteranulu canonicu Pappfalvi, asistatu de canoniculu Antonelli din Blasiu, apoi cu energiculu colonelulu br. Ursu in frunte pretindiendu cea mai esacia si scrupulós'a esaminare a intregi gestiuni, a tuturoru cártiloru si documentelor, precum si a cassei si portfoiului, spre a delaturá ori ce dubieitate, ceea ce adunarea a si admisu printr'o comisiune de 9 membri, alésa curatu dupa propunerea Blasieniloru. Resultatulu tuturoru esamináriloru si cercetáriloru a fostu, constatarea celei mai depline regularitati si esactitati, si votarea absolutoriului in unanimitate. S'au facutu totusi propuneri pentru modificarea unor §§. din statute, ce se credeau ceva-si dubii si eventualminte daunosi, dar acésta necesitate nu s'a afflatu de urgentia. Dupa tóte si pe bas'a raportului si a bilantiului directiunii s'a statoritu dividend'a pe anulu 1876, cu 9 fl. pentru una actie, spre deplin'a multumire a actionariloru. Intregu cástigulu realizatu in anulu 1876 se urca la 74 mii; din acést'a spelese si sarcinile 42, ér 32 cástigi curatu. Cele 2°%, destinate prin statute pentru scopuri filantropice, faceau sum'a de 344 fl. din cari la propunerea lui Babesiu in directiune, 200 fl. s'a votatu in párti egale celoru 4 societati Lt. a juniloru nostri din Viera, Budapesta, Clusiu si Cernauti; 100 fl. unei comune de langa Sebesiu, tocmai dilele din urma dearse, ér restulu de 44, saraciloru din iocu.

Societatea pentru fondu de teatru romanu. Comiterulu a tinutu la 2 aprile siedintia, la care luara parte urmatorii membrii: presiedintele Alessandru Mocioni, vice-presiedintele Iosifu Hosszu, cassarulu Ionu cav. de Puscariu, membrulu V. Babesiu si secretarulu Iosifu Vulcanu. Din agendele acestei siedintie numai raportulu cassarului despre:

Starea fondului pentru teatru romanu in 2 aprile 1877.

I. Percepte:

Dupa raportulu din 18 martiu a. c. a fostu starea cassei: in bani 68 fl. 97 cr., in papire 10,410 fl. 93 cr.

De atunci a mai intratu:

22 3. In bani: De la dlu Mihaiu Alesandrovicu, preotulu in Sasca-montana, 18 fl.

In papire: De la dlu Petru Mihali, pentru repausatulu seu parinte Gavrilu Mihali, fostu jude la tribunalulu supremu, o obligatiune de decima (cup. 1/7) nr. 18,951, in valóre nominala de 100 fl.

2/4. S'a cumperatu o obligatiune de decima nr. 12,337 cu copon. de la 1/7, 1877, in valóre nominala de 100 fl.

Sum'a, in bani 86 fl. 97 cr., in papire 10,610 fl. 93 cr.

II. Erogatele:

2/4. S'a cumperatu obligatiunea de decima nr.

12,337, cu cop. de la $\frac{1}{7}$ 1877 à 74 fl. 45 cr., interesele de la $\frac{1}{1}$: 1 fl. 18 cr. — 75 fl. 43 cr.

Scotiendu erogatele de 75 fl. 43 cr., remane, in bani 11 fl. 54 cr., in papire 10,610 fl. 93 cr. La olalta starea fondului : 10,621 fl. 47 cr.

Ionu cav. de Puscariu,
cassariu.

Cá adausu, observámu, cá in sum'a de susu nu se computa si obligatiunile private.

In societatea „Petru Maioru“, a junimei romane din Budapesta, s'au cetitu in siedintia de duminéc'a trecuta urmatórele operate : „Nóptea“, poesia de Teodoru Margineanu, teologu. — „Vointi'a liber'a“, scriere filosofica, de Lazaru Petroviciu, ascult. de filosofia.

Literatura.

„A supra situatiunii.“ Sub acestu titlu dlu Ionu A. Lapedatu, stimatulu nostru colaboratoru, a publicatu la Brasiovu o colectiune de articoli si foisóre, cari tratéza unele cestiuni din viétia nóstra nationala si sociala. Amu cetitu cu multa placere acést'a carte, si dorimu cá câtu mai multi Romani s'o cetésca, cáci este de doritu, cá ideile frumóse desvoltate intr'ins'a sè se respandésca câtu mai tare. Cartea dlui Lapedatu se imparte in trei parti. Prim'a cuprinde unu ciclul de articoli sub titlulu comunu „Poporulu si viétia sociala“, a dóu'a se ocupa de „scóla si inventamentu“, ér a trei'a contine patru foisóre. Din acésta parte reproducemu si noi in nrulu de fatia o spirituala conversare, scrisa intr'unu limbagiu dragalasiu, a supra educatiunii secsului frumosu. Ne facemu o datoría placuta recomandandu acésta carte atentiunii cetitoriloru nostri. Voru gasi intr'ins'a multe idei demne de o meditatie seriósá, infatisiate in o forma usióra si eleganta, si in o limba curata romanésca, de care la noi dincóce de Carpati numai putine lucrári se potu mándri. Pretiulu 60 cr.

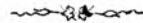
„Viétia si activitatea lui Maniu Samuilu Miculu alias Claiu de Sadu“, de dlu I. C. Bianu, despre care a amintitu „Familia“ in nr. 4 a. c., cetindu-o, amu aflatu, cá tinerulu autoru si-a datu multa silintia d'a studiá datele despre viétia si activitatea parintelui Samuilu Micu, si compilarea acelora in elaboratulu amintitu — putemu dice — cá i-a reesitu binisioru. De aceea i si gratulámu la rezultatulu incercárii sale cele norocóse! Totu ce amu mai avé de reflectatu la acésta lucrare, sunt dóue momente, la cari vremu cu acésta ocaziune de a face atenti pe tinerii nostri, cari trecu de aici in Roman'a. Un'a este, cá dupa ce materi'a despre viétia si activitatea inainte luptatoriloru literaturci nóstre S. Clain, G. Sincai si P. Maioru s'a pertractatu de atâte ori prin barbati mai bestrani si mai competenti, tinerimea, déca cumva nu are la indemana d'a descoperi nescari-va date nóue, sè nu mai treie la cele deja cunoscuté, pentru cá ori ce obiectu prin pré dés'a lui intrebuintiare se face pré de tóte dílele; a dóu'a, cá dupa ce materi'a acést'a sa pertractatu pana acum numai unilateralu, luandu-se mai totu-de-una supositiunea, cá acesti trei barbati au fostu martirii; éra episcopii loru tiranii de persecutiune, — éra traditiunea si chiar si unele date positive remase in scrisu, ni spunu, cá

nu numai acei episcopi, cari in multe privintie au binemeritatu de natiune si biserica, au fostu de vina, cá acei apostoli ai desteptárii nóstre nu au pututu avé odihna si asiedimentu pe langa episcopofile concernente, — dara si ei insii-si — martirii — prin o purtare nejustificabila, sè nu dicemu nesuferibila, au datu ansa si cauza de a fi departati din curtile episcopesci de la Blasiu si Oradea-mare. Intre multe alte episoade intemperate intre episcopulu Bobu si Sincai, intre cari dominá óre-care rivalitate inca din timpulu alegeriloru de episcopu, sè istorisimu numai una. Bobu pusesse pe Sincai economu alu curtii episcopesci, si cá atare preveghia si a supra nutritii viteloru din curte. Odinóra candu se dedeau grauntie de mancare porciloru, se uitá episcopulu Bobu pe ferésta. Sincai indata i strigá : „Mei Bobu, vina si tu josu, sè te dau si pe tine porciloru, cáci porcii manca bucurosu — bobu!“ Ast'a va fi destulu de a pricepe, de ce n'a domnitu intre acesti barbati armonia ce o astépta entusiastii nostri de astadi. Pentru ce n'a pututu traí Sincai nici chiar in curtea amicului seu a episcopului Darabantu in Oradea-mare, caus'a o istorisescu canoniicii cei bestrani cari mai traiescu de pe acelu timpu. Éra celu-ce vré a sci, pentru ce n'a armonisatu, P. Maioru cu Bobu, citésca istoria bisericeasca si istoria Romaniloru a aceleia-si. Pentru ce nu s'a pré avutu bine nici S. Clain cu Bobu, inca lieuresce ceva si din „O lacrima ferbinte“ a lui I. Siulutiu in „Transilvania“ a. c. etc. Peccatum est intra muros et extra. In interessulu adeverului si alu reputatiunii aceloru episcopi, cum scimu in multe privintie fórte bine meritati, si chiar si in interessulu adeverului istoricu puru obiectivu, ar fi la timpulu seu, cá viétia si activitatea numitoru barbati sè se discuteze din tóte laturile, atátu a virtutiloru, câtu si a slabitiuniloru loru. Pana candu nu ne vomu invetiá de a nu fi numai unilaterali in istorisirea intemplárilor bune si rele din natiune, pana atunci ne falsificámu numai indreptariulu nostru pentru viétiu.

π.

Suvenirea mortiloru.

Joauu P. Maioru, unulu dintre barbatií cei mai stimati ai natiunii nóstre in Transilvania, a repausatu in Reginulu-sasescu dupa unu morbu de optu díle la 31 martie, in etate de 80 ani. In repausatulu a perditu familia si toti consangenií unu adeveratu parinte, ér natiunea unu fiu credinciosu.

 Treituniulu jan.—mart. se incheia cu nrulu viitoru. Rogámu pe toti abonantii nostri, ale caroru abonaminte espirá acuma, sè le rennoiésca câtu mai curendu, cá nu cumva sè se intrerumpa espedarea foii, cáci numai acelora o putemu tramite cari platescu inainte. Totu-odata ne adressámu catra toti cetitorii nostri, cá sè binevoiésca a cástigá si alti spriginitori pentru acésta intreprindere. Precum se póte vedé din cuprinsulu foii nóstre, noi tindemu a o innaltia câtu mai multu, atátu prin textu, câtu si prin ilustratiuni; ceremu dara si noi spriginulu publicului, cá astu-felu din ce in ce sè putemu realisá mai cu succesu tóte pretensiunile.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu : IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1877. Calea tieriei nr. 39.